

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Kušar

Realizacija trajnostnega razvoja v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Kušar

Mentor: doc. dr. Franc Trček

Realizacija trajnostnega razvoja v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Realizacija trajnostnega razvoja v Sloveniji

Gospodarska kriza je v tem trenutku človeške zgodovine primarni problem, ki pesti našo družbo. Podrobnejši vpogled v situacijo nam pokaže, da je problem širše narave, da zajema praktično vse segmente družbe, v kateri živimo. Vzrok za to situacijo pa leži v našem dojemanju sveta, ki je preživet in neprimeren za spopadanje s trenutnim stanjem. V kolikor želimo svetlejšo prihodnost, bo potrebna temeljita revizija ter samorefleksija dejanj in načinov razmišljanj, ki so nas pripeljali v trenutno situacijo. Koncept trajnostnega razvoja nam ponuja pot, ki lahko človeštvo vodi k drugačnemu načinu življenja, ki bo prinesel kvaliteto ter zadovoljstvo kar najširšemu krogu pripadnikov družbe. Žal pa je koncept, kljub navidezni sprejetosti, mnogokrat zapostavljen, predvsem zaradi interesov določenih skupin. Samo s sodelovanjem vseh delov družbe lahko koncept res zaživi, poleg tega pa bo potrebno spremeniti naše razmišljanje o svetu okoli nas ter o našem mestu v njem. V nasprotnem primeru si namreč lahko obetamo problematično prihodnost.

Ključne besede: trajnostni razvoj, način razmišljanja, vrednote, prihodnost, ekologija.

Realization of sustainable development in Slovenia

The main problem of society today is dealing with the economic crisis. If we take a closer look at the problem, we can see that the problem is much more complex and involves most aspects of society in which we live in. The cause for this situation lies in the way we experience the world, which is outdated and inappropriate for dealing with the current situation. If we want a brighter future for the human race, we will need to wholly revise and self reflect the ideas and practices which led us into the current situation. The concept of sustainable development offers us a way, which will lead us to a different type of living, where more people will live a good and quality life. Unfortunately, the concept is often neglected by certain groups because of their interests. Only the cooperation of every part of society can make this concept work. Furthermore, we ought to change the way we think about the world and our place in it. If we do not, there is a problematic future waiting for us.

Key words: sustainable development, the way of thinking, values, future, ecology

Kazalo

Uvod	5
1 Koncept trajnostnega razvoja	7
2 Kompleksnost situacije	8
3 Skupna zavest	9
4 Ideje o prihodnosti	12
4.1 <i>Progresivna obdavčitev</i>	13
4.2 <i>Progresivne denarne kazni</i>	15
4.3 <i>Pomen stališč pri ekoloških vprašanjih</i>	16
5 Ekološki faktor	18
5.1 <i>Ločevanje odpadkov v gospodinjstvih</i>	18
5.2 <i>Ločevanje odpadkov v podjetjih</i>	20
5.3 <i>Promet in javni prevoz</i>	23
6 Razvojni projekti Slovenije	26
6.1 <i>Stapljanje ministerstev</i>	26
6.2 <i>Razvojne strategije v okviru Evropske unije</i>	27
6.3 <i>Uresničevanje projektov</i>	30
6.4 <i>Sodelovanje družbenih sfer</i>	31
Zaključek	33
Literatura	36

Uvod

Čeprav smo šele dobro vstopili v 21. stoletje, ga je znanomovalo že kar veliko število dogodkov. Ne glede na to, da smo vanj stopili v upanju, da bodo določeni problemi človeštva v novem stoletju postali stvar preteklosti, do učinkovitega reševanja le-teh ni prišlo. Začele so se nove vojne, lakote in bolezni nismo zajezili, celotni svet pa ogrožajo posledice onesnaževanja. V tako imenovanem zahodnem svetu je v ospredju predvsem ukvarjanje z gospodarsko krizo, ki (naj bi) predstavlja največjo grožnjo posamezniku.

Situacija je gotovo v nasprotju z željami in pričakovanji človeštva. Gospodarske krize niso nov problem, pojavljale so se pravzaprav v določenih intervalih skozi celotno dvajseto stoletje. Wallerstein celo trdi, da ima sedanja situacija svoj izvor že v letu 1968, ko naj bi prišlo do več kritičnih dogodkov po svetu, ki so zamajali temelje svetovnega sistema (povzeto po Wallerstein 2006, 102–103). Predvsem gospodarski napredek ni prinesel toliko kakovostnejšega življenja ljudem, kakor bi si želeli in smo na nek način tudi pričakovali. »Čeprav so zahodna gospodarstva v zadnjih petdesetih letih nenehno dosegala visoke stopnje gospodarske rasti, tako da so se realni dohodki danes za nekajkrat povečali, večina ljudi danes ni nič bolj zadovoljna s svojim življenjem kot prej« (Hamilton 2003, 14). Priljubljena politična rešitev problemov družbe, gospodarska rast, očitno ni tako učinkovita, kakor bi si njeni zagovorniki želeli.

Prav takšne krize, ki nas pestijo danes, bi lahko bile preprečene z določenimi idejami in zamislimi o razvoju človeštva. Ena izmed takšnih paradigem je tudi koncept trajnostnega razvoja. Ta pojem zajema izjemno širok spekter elementov, po drugi strani pa je v konkretnih situacijah zelo težko opredeljiv. Omogočal naj bi recept za uspešno premagovanje težav, za stalen in smiselen gospodarski razvoj, skrb za okolje ter mnogo drugih podrobnosti, ki bi nato v končni fazi sestavili mozaik uspešnega delovanja družbe ter omogočili kvalitetno življenje kar najširšemu krogu ljudi.

Pojem trajnostnega razvoja se dotika vseh sfer družbe. Vsak posameznik lahko z določenimi navadami ter stopnjo zavesti pomaga pri njegovem uresničevanju. Postavlja pa se več

vprašanj. Kako je zastavljen sam koncept? Česa vse se dotika in kaj vključuje? Kako ga uporabiti na mikro, mezo in makro ravneh? Ali se je posameznik pripravljen in zmožen odreči nekaterim navadam ter vzeti za svoje druge?

S temi in drugimi vprašanji se bom ukvarjal v svoji diplomski nalogi. Prav tako pa bom posebno pozornost namenil konkretni uporabi ter razvoju koncepta trajnostnega razvoja v Sloveniji. Aplikacijo koncepta bom tako lahko analiziral na primeru, s katerim sem na tak ali drugačen način povezan kakor vsak drugi državljan republike Slovenije. Zanimal me bo predvsem razkorak med teorijo in prakso, ter pri čem prihaja do največjih odstopanj med njima in zakaj. Z analizo sekundarnih virov ter kritičnim premislekom bom poskušal priti do zaključkov, ali je koncept uspešen, v čem so največje prepreke za njegovo uresničitev ter v kolikšni meri je koncept uresničen v slovenski družbi.

V prvem poglavju bom poskusil definirati sam koncept trajnostnega razvoja, v drugem pa kompleksnost nastale situacije. Nadaljeval bom z razmišljanjem o skupni zavesti družbe v tretjem ter z opredelitvijo različnih idej o prihodnosti človeštva v četrtem poglavju. Peto poglavje bo obravnavalo ekološki faktor, ki je pomemben del koncepta trajnostnega razvoja. Šesto poglavje bo namenjeno reviziji trajnostnega razvoja v Sloveniji, temu pa bo sledil še sam zaključek naloge.

1 Koncept trajnostega razvoja

Sam koncept trajnostnega razvoja je po eni strani dokaj enostaven, po drugi pa je njegova konkretna opredelitev zaradi širine pojma otežena. Izvor termina lahko pripišemo Brundtlandovi komisiji, ki je podala moderno definicijo trajnostnega razvoja v listini Naša skupna prihodnost (Our Common Future). V njej je koncept definiran na naslednji način:

Trajnostni razvoj je razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti brez ogrožanja zmožnosti prihodnjih generacij za zadovoljevanje njihovih potreb. Vsebuje dva bistvena koncepta:

- *Koncept potreb, posebno osnovne potrebe revnih v svetu, katerim se mora dati prioriteto, in*
- *Ideja omejitev, uvedenih glede na stopnjo tehnologije in s strani družbenih organizacij, ter na zmožnost okolja za zadovoljitev potreb sedanjosti in prihodnosti (Združeni narodi 1987, 2. poglavje).*

Gre torej za dinamiko med izrabljanjem naravnih dobrin ter odgovornostjo prihodnjim generacijam, ki bodo podedovale Zemljo. Problematika leži predvsem v dejstvu, da »večina oblik ekonomske rasti pritiska na okolje, predvsem glede izrabljanja (včasih končnih) naravnih virov ter onasneževanja. To ogroža zmožnost rasti za prihodnje generacije« (Scott in Marshall 2005, 652).

Takšna definicija pa seveda ni brezhibna. Predvsem se je potrebno vprašati ali je res tehnologija tista, ki bo razbremenila okolje. »Gospodarska rast je pogoltna in nenehno požira začasne prihranke pri porabi virov in proizvodnji odpadkov, ki jih omogoča tehnološki napredek« (Hamilton 2003, 156). Prav rast je tista, ki bi se ji morali najbolj posvetiti ter ponovno preceniti, ali je res to edino merilo, ki kaže na uspešnost družbe. Filozofija trajnostnega razvoja je pot, ki omogoča boljšo prihodnost človeštva. Detajle samega koncepta pa je potrebno še izpiliti ter v največji meri prilagoditi situaciji v kateri se nahajamo. Zagotovo je kritični premislek način, kako lahko še izboljšamo samo zasnovo koncepta.

2 Kompleksnost situacije

Človeštvo se kljub tehnološkemu, miselnemu in gospodarskemu razvoju še ni rešilo vseh svojih največjih problemov. Daleč od realnosti je svet, v katerem bi vsak posameznik našel srečo ter dobro življenje. Kar je še bolj zaskrbljujoče, je dejstvo, da je trenutna situacija v zahodni družbi tako kompleksna, da se izhod iz gospodarske krize še vedno izmika. Enega od razlogov za neuspešen izhod iz krize lahko iščemo v dejstvu, da ljudje trenutno krizo jemljemo zgolj enoplastno, kot problem gospodarstva.

Vzroke za sedanjo situacijo lahko iščemo v preteklosti, prihodnost pa je zaradi trenutnega stanja neperspektivna. »Kriza, ki ni le ekonomska, temveč še bolj socialna, vrednotna in okoljska, namreč kaže, da so naši načini preteklega ravnanja napačni in da moramo spremeniti naš pogled na svet, naše odnose z drugimi ljudmi in okoljem ter se predvsem zavedati omejitev, ki nam jih omogoča planet« (M. Gregorčič in drugi 2011, 7). Zavedanje kompleksnosti trenutne situacije je torej predpogoj za kakršnokoli uspešno dolgoročno rešitev nastale situacije. Prav tako je potrebno ustrezno kritično premisliti dejavnike in dogodke, ki so nas pripeljali v takšno stanje.

V svoji preteklosti je človeštvo delovalo brez konkretnega premisleka enega od bistvenih elementov obstajanja, ki je tako očiten in se zdi praktično samoumeven, da je prav zaradi tega lahko bil izpuščen iz zavesti človeka. To je dejstvo, da živimo na planetu Zemlja in da ta planet ni imun na naše delovanje. Seveda lahko najdemo v mnogih kulturah ter razmišljanjih posameznikov v preteklosti zaznave obzirnosti do sveta okoli sebe. Vendar pa je bila prevladujoča paradigma v svetu vseeno ignorantska do tega elementa.

Dosedanji globalni razvojni model, ki mu je pretežno sledila tudi domača politika, je izhajal iz ideologije prevladovanja/gospodstva: ekonomije nad ostalimi deli družbe in nad okoljem; denarja in materialnih koristi nad spodbujevalci družbeno koristnega in kohezivnega delovanja; trga nad drugimi regulatorji ekonomskih dejavnosti; kapitala nad delom; enih držav ali narodov nad drugimi; ene skupine ljudi na ostalimi in na koncu človeka nad naravo in okoljem. Nad vsem pa je prevladoval finančni sektor brez

(realnega) denarja, ki je določal hitrost in smeri rasti vseh delov družb (M. Gregorčič in drugi 2011, 7).

Držati se te paradigme, je lahko na dolgi rok pogubno za človeštvo, še posebej če pomislimo, v kolikšni meri je v zadnjih stotih letih človek prizadel ekosistem Zemlje. Prav tako se je potrebno zavedati, da ima človek na voljo toliko nekovencionalnega orožja, da lahko uniči svoj planet v enem samem trenutku.

Na tem mestu bi bilo potrebno vzpostaviti neke temelje, na katerih bi lahko razvijali diskurs o človekovem vplivu na zemljo. Kot prvo je potrebno ločiti antropogene dejavnike sprememb planeta ter dejavnike, kateri se odvijajo ne glede na vpliv človeka. Strokovnjaki, kot so na primer klimatologi, so pogosto preglášeni s strani laikov brez strokovnih argumentov. Problem tiči v dejstvu, da je relativno lahko odvrniti kritičen pogled na človekovo delovanje z argumenti, da lahko naravne katastrofe prav tako v sekundi uničijo svet. Na te dejavnike človek nima vpliva, zato jih je nesmiselno vzeti v obzir kot pomemben faktor. Človeštvo mora doseči tako visoko stopnjo kritične samorefleksije, da se bo lahko osredotočilo in kritičino presodilo svoje delovanje na svet okoli sebe, brez izgovarjanja na dejavnike, na katere nima vpliva.

3 Skupna zavest

Kot omenjeno že prej, je situacija trenutnega stanja človeštva in krize, v kateri se je le-to znašlo, kompleksnejša od zgolj ekonomsko – gospodarskega vidika. Osnova za nadaljni trajnostni razvoj, ki bi izboljšal in zagotavljal kvalitetno življenje kar največjemu številu prebivalstva, bi morala biti temeljita revizija skupnih vrednot naše družbe. Pri tem nam je lahko v pomoč uporaba koncepta funkcionalistične sociološke paradigme vrednotnega konsenza.

S funkcionalističnega vidika razumemo družbo kot sistem. Sistem je pojav, zgrajen iz medsebojno spojenih in povezanih delov. Iz tega pogleda izhaja, da vsak del na neki način vpliva na vse ostale dele in na sistem kot celoto. Prav tako iz tega sledi, da je za preživetje sistema nujna neka stopnja ujemanja oziroma združljivosti med različnimi

deli. Funkcionalni predpogoj družbe vključuje torej vsaj minimalno stopnjo integracije med deli. Mnogi funkcionalisti dokazujejo, da temelji ta integracija v veliki meri na vrednotnem konsenzu, to je na soglasju članov družbe o vrednotah. Če so torej v različnih delih družbene strukture izražene pomembnejše družbene vrednote, so ti deli integrirani (Haralambos in Holborn 2001, 16).

Skupek vrednot, ki je prisoten v današnji družbi je tako preagresiven (postavljanje svojega interesa na prvo mesto ne glede na žrtve), izključujoč (nadvlada enega nad drugim, nezmožnost konsenza) ter posledično nezmožen ustvarjanja blagostanja v družbi. Problem trdovratnosti teh norm lahko najdemo v dejstvu, da niso javno razglašane kot vrednote naše družbe, temveč so bolj subtilne narave, po drugi strani pa se jih večina ljudi zaveda ter jih sprejme za svoje zaradi dejstva, da le-te prinašajo uspeh v današnji družbi. Za primer vzemimo poštenost, ki je vsesplošno sprejeta kot ena od vrednot naše družbe. Posameznik, ki mu je poštenost izjemno pomembna ter jo časti kot vrlino bo sicer s strani družbe spoštovan kot njen pomemben član, vendar pa bo po drugi strani zaradi nje v družbenem udejstvovanju velikokrat prikrajšan za določene ugodnosti. Nasproti temu lahko vzamemo dvoličnost kot vrednoto, ki je družba zavrača, alternativno pa omogoča posamezniku veliko ugodnosti v njej. Tako lahko posameznik, ki vzame dvoličnost kot vrednoto, vendar je ne izraža javno, pridobi veliko družbenih ugodnosti, čeprav deluje v nasprotju s splošno sprejetim vrednotnim konsenzom.

Na tem mestu lahko uporabimo še en funkcionalistični koncept, in sicer idejo anomije. »Razmere postajajo podobne igri s kartami, v kateri postaja sama zmaga tako pomembna, da se nekateri igralci ne držijo pravil. Ko pravila prenehajo delovati, sledi stanje brez norm ali anomija« (Haralambos in Holborn 2001, 399). V želji po trajnostnem razvoju je tako izjemnega pomena postavitvev ogrodja z vrednotami, s katerimi bi se člani družbe poistovetili kar v največji meri. To bi omogočalo uspešen nadaljni razvoj družbe.

Na žalost pa je aplikacija takšnih idej v praksi mnogokrat neuspešna. Ljudje se niso pripravljene odreči svojih navad, ponavadi delujejo po konceptu linije najmanjšega odpora in imajo za cilj v prvi vrsti ugodje in korist za posameznika. Tu se srečamo z različnimi načini zavračanja takšnih idej. Najdemo lahko tako deklarativno sprejemanje koncepta

preoblikovanja vrednot, ki pa se v praksi ne uporablja, saj je pogosto težaven in ne ponuja neposrednega ugodja za posameznika, temveč zahteva od njega večji napor. Prav tako se srečamo z neposrednim zavračanjem poskusov miselnih obratov, največkrat z argumentom, da so take stvari nesmiselne, ter da je sedanji način najboljši in ne potrebuje izboljšav.

Ideje o vzrokih za delovanje posameznikov v sodobnem svetu lahko najdemo tudi v teoriji svetovnih-sistemov. Le-ta ugotavlja, da »imajo zgodovinski sistemi omejeno življenjsko dobo«, ter da »prave krize so tiste, ki jih ni mogoče odpraviti v okvirih sistema, pač pa le tako, da zapustimo zgodovinski sistem, del katerega so, ali sežemo čezenj« (Wallerstein 2006, 101). Tako smo v situaciji, ko sami odločamo, kam bomo usmerili tok zgodovine. To stanje je razmeroma kaotično, od posameznika zahteva prilagoditev, ter zavrnitev ustaljenih načinov delovanja. »Najrazličnejši ljudje se bodo srednjeročno poskušali prilagoditi sistemu, ker bodo menili, da bodo tako lahko omilili obstoječe težave« (Wallerstein 2006, 116). Posledično se podaljšuje življenska doba sistema, ki ni več sposoben učinkovito urejati družbe.

Posameznik je v svojem razmišljanju o svetu in vrednotah ujet v mrežo simbolov, ki na tak ali drugačen način usmerjajo njegova občutja do določenih tematik. »Drugače povedano: človek je odvisen od simbolne politike medijev« (Beck 2003, 100). Močna občutja ob opazovanju dogodkov skozi medije, ki pa jih pozabimo ob naslednji misli, ustvarjajo dve stopnji doživljanja sveta. Na eni strani otopelost v vsakdanjem življenju, na drugi intenzivni dražljaji ob spremljanju medijev. »Zaznavanje sveta v koordinatah ekološko-industrijskega samoogrožanja iz morale, religije, fundamentalizma, brezizhodnosti, tragike in tragikomedije – vedno prepletenih z njihovim nasprotjem: odrešitvijo, pomočjo, osvoboditvijo – naredi nekakšno univerzalno dramo« (Beck 2003, 101).

Konkretne posledice nezmožnosti za miselni obrat družbe lahko privedejo po eni strani do onemogočanja uporabe koncepta trajnostnega razvoja v praksi, še bolj zaskrbljujoča možnost pa je nadaljevanje uničevanja okolja ter neučinkovitega reševanja problemov družbe, kar v skrajnem primeru lahko prinese tudi najbolj negativne možne posledice, kot na primer popolno ekološko katastrofo.

4 Ideje o prihodnosti

Četudi se zdi miselni obrat širšega spektra družbe v tem trenutku zgolj težko uresničljiva ideja, je vseeno pomembno premisliti in oblikovati ideje, kako delovati v prihodnosti. Potrebno se je zavedati, da lahko hitro nastane situacija, ko bodo ljudje prisiljeni začeti razmišljati drugače o sebi, o svojem okolju ter o svoji prihodnosti, in takrat bodo bistvenega pomena že izoblikovane rešitve. Na žalost je človeštvo v mnogih situacijah izjemno trdoglav, pozablja preteklost ter lahkotno jemlje prihodnost. V veliki meri zgolj ekstremne situacije prisilijo širši del družbe v miselne obrate. V kolikor pride do paničnega zavedanja težav prihodnosti, bo ključnega pomena izoblikovana strategija za razvoj v prihodnosti.

Kot že omenjeno, je sedanji model delovanja družbe neprimeren. »Naše početje je popolnoma v nasprotju z znanstvenimi spoznanji o omejenosti naravnih virov in posledicami, ki jih takšno početje pušča okolju« (Tome 2010, 30). Dvajseto stoletje sta v veliki meri zaznamovala dva družbena sistema, ki sta v drugi polovici preteklega stoletja tekmovala med seboj in poskušala izkazati superiornost enega nad drugim. Eden izmed teh sistemov, socializem, je svoj konec dočakal v začetku zadnjega desetletja dvajsetega stoletja, ko se je praktično sesedel sam vase. Zmaga drugega sistema, kapitalizma, se je kasneje izkazala za zgolj navidezen uspeh. Sedaj, dobrih dvajset let kasneje, se je kapitalizem pokazal kot neuspešen pri obvladovanju vseh težav, ki jih je praktično ustvaril sam. Prav tako so vidne posledice določenih idej, na primer neoliberalizma, ki so delovale kot katalizator dogodkov pri nastanku trenutne situacije v svetu.

Kapitalizem in socializem sta se izkazala za neprimerni rešitvi vprašanja človekovega obstoja in družbene ureditve. Za oblikovanje uspešne družbe prihodnosti je tako potreben radikalen rez s preteklim načinom razmišljanja o družbeni ureditvi. V ospredje je potrebno postaviti druge stvari, kot v preteklosti. Določeni družbeni načini delovanja so z napredkom človeštva postali popolnoma brezpredmetni, in so tako zgolj ostanki drugega časa. Odrekanje enakopravnosti članom družbe na podlagi spola, vere, rase ali prepričanja je preživeto, naš način dojemanja okolja in narave pa je kontraproduktiven v razmerju z ugodnimi življenjskimi pogoji v prihodnosti. Hegemonija ZDA, ki je svojo moč v svetu pridobivala že

od leta 1873, je ob začetku 21. stoletja resno načeta. Vprašanje je, če se lahko svojemu statusu v svetu odpovedo brez pretiranih negativnih posledic za preostale (Wallerstein 2004).

Potrebno je začeti razmišljati drugače. Ena izmed idej, ki prinaša drugačen pogled v razmišljanju o družbeni ureditvi prihodnosti je ekoizem.

Ekoizem presega klasično razredno delitev na delo in kapital oziroma na socializem in kapitalizem, ker je utemeljen na samozaposlitvi aktivne populacije v družinskih in multidružinskih partnerskih globalno delujočih podjetij in radikalnemu davčnemu omejevanju razsipnega ekološko nevzdržnega življenja bogatašev oziroma rentnikov ter na polni zaposlenosti vsega aktivnega prebivalstva v podjetjih, javnih ekoloških delih in samooskrbi družin in lokalnih skupnosti (Stanič 2011, 10).

Gre torej za presek s preteklostjo z jasno vizijo kako realizirati ideje trajnostnega razvoja. Seveda se pri udejanjanju samega koncepta hitro zatakne. Znajdemo se pred že prej opisanimi težavami z nepripravljenostjo ljudi na radikalne spremembe mišljenja. Prav tako politika nima nekega interesa za temeljite spremembe, saj dokler ne bo situacija že skrajno kritična, do takšnih sprememb ne bo prišlo.

4.1 Progresivna obdavčitev

Dober primer ideje, ki bi lahko izboljšala tako delovanje držav kakor občutek družbene pripadnosti je progresivna obdavčitev. »Obdavčitev lahko smatramo kot progresivno, če se odstotek davka, ki ga posameznik plača, zvišuje z njegovim prihodkom. Tako bogati plačujejo relativno več kot revni« (Scott in Marshall 2005, 525). Na ta način v državno blagajno vsakdo prispeva optimalno vsoto denarja, s tem pa se pri posamezniku krepi občutek pripadnost in ne opeharjenosti. Pripadnik družbe vidi, da država od njega ne zahteva denarja ne glede na njegovo finančno stanje, temveč le-tega vzame v obzir, posledično pa posameznik začuti pravičnost pri plačevanju davkov ter večje zadovoljstvo s samo državo. Progresivna davčna stopnja na drugi strani jemlje zgolj navidezno več bogatim. Ljudje plačujejo relativno glede na njihov prihodek, kar pomeni, da čeprav so absolutne številke popolnoma različne, tako bogati kot revni plačujejo enako glede na njihov prihodek.

Tabela 4.1: Stopnje dohodnine v Republiki Sloveniji za leto 2012

Če znaša neto letna davčna osnova v eurih		Znaša dohodnina v eurih	
Nad	Do		
	7.840,53		16 %
7.840,53	15.681,03	1.254,48	+ 27 % nad 7.840,53
15.681,03		3.371,42	+ 41 % nad 15.681,03

Vir: Davčna uprava republike Slovenije (2012).

Republika Slovenija upravlja za izračun dohodnine različico progresivne davčne lestvice (glej Tabela 4.1). Le-ta razdeli prebivalstvo v tri različne dohodninske razrede. Pomankljivost take razdelitve je v dejstvu, da so trije razredi absolutno premalo, saj so najbogatejši še zmeraj premalo obdavčeni, medtem ko so najbolj finančno šibki bolj na udaru. Zakon za uravnoteženje javnih financ iz dne 11.5.2012 v dopolnitvi zakona o dohodnini sicer poviša dajatve najvišjega razreda, vendar pa tudi razširi srednji dohodninski razred (Vlada RS, 2012). Takšna rešitev daje občutek, da je bila sprejeta brez nekega konkretnega premisleka, saj je zgolj navidezen poseg v dohodninsko strukturo. Iskati bi bilo potrebno bolj premišljene rešitve, na primer, da bi se dohodnina obračunavala glede na konkretno plačo posameznika. Tako bi lahko najbolj optimalno izkoristili progresivno obdavčitev, prav tako pa bi omogočili najbolj pravično obdavčitev prebivalstva. Na dolgi rok bi to zagotovo pripomoglo k izboljšanju stanja najnižnjega sloja, saj bi z nižjo obdavčitvijo imeli večjo možnost finančne stabilizacije. Pomemben del uspešnega davčnega sistema leži tudi na davkoplačevalcih samih. Kultura plačevanja davkov ter finančne discipline je bistvenega pomena za funkcioniranje sistema. Dobro poznano izdajanje storitev brez računa, prikrivanje resničnih prihodkov ter finančnega stanja slabijo celoten davčni sistem.

Problem se pojavi zopet pri stanju zavesti družbe. Priviligirani sloji nikakor niso pripravljeni puščati več denarja državi, uvedba take obdavčitve pa bi lahko privedla do pobega akumuliranega kapitala, kar bi zagotovo zamajalo finančno strukturo države in poslabšalo gospodarsko situacijo. Vprašanje je tudi, koliko kapitala sploh še obstaja v Sloveniji, glede na tajkunske in druge finančne posle, ki so bili izpeljani. Tako lahko zaenkrat z bolj radikalnimi spremembami zgolj čakamo na čas, ko bodo zadeve tako kritične, da bodo ljudje pripravljeni začeti drugače razmišljati.

4.2 Progresivne denarne kazni

Manj radikalna, pa po drugi strani še vedno učinkovita sprememba bi bila aplikacija progresivne lestvice na denarne kazni. Mnogokrat slišimo pritožbe ljudi, da na eni strani premožnejše denarne kazni ne kaznujejo dovolj, po drugi pa tiste z manj denarja pretirano udarijo po žepu. V ta namen bi bile denarne kazni prav tako odvisne od posameznikovega zaslužka. Tako bi bili tisti z visokimi dohodki prisiljeni plačati kazni, primerne njihovemu finančnemu stanju. Pozitivnih učinkov takšnega sistema bi bilo veliko. Kazni bi bile v prvi vrsti vzgojne, kar bi moral biti imperativ zakona že v začetku. Ljudje z velikim premoženjem bi za svoje prekrške plačali takšne zneske, da ne bi več razmišljali o kaznih kot o manjših nevšečnostih. Tisti s slabšim finančnim stanjem bi vseeno bili kaznovani za svoje prekrške, vendar pa jim ne bi ena kazen odnesla celega mesečnega prihodka. V kazni mora posameznik prepoznati, kaj je naredil narobe, prav tako pa mora krivec vrniti svojim sodržavljanom odškodnino, saj jih je s storjenim prekrškom oškodoval (Foucault 2004). To bi privedlo do večjega spoštovanja samih predpisov, kar pa v končni fazi pripelje do večje varnosti v cestnem prometu, to pa je zagotovo smisel vseh cestno-prometnih predpisov.

Izpostaviti pa je potrebno še eno pozitivno stran takšnih kazni, ki je posredno povezana s spremembami v razmišljanju populacije. S progresivnimi denarnimi kaznimi bi se večina prebivalstva v praksi seznanila s samim konceptom takšnega računanja višine zneska. Tako bi iz prve roke lahko ocenili, ali je tak sistem ugoden ter pravičen, kar bi na dolgi rok lahko prineslo tudi strinjanje javnosti za uvedbo radikalno progresivne davčne lestvice. Gre za nekakšen proces uvajanja takšnih inovacij ter sprememb v dojetanju sveta med širšo javnost brez neke agresivne kampanje ter poudarjanja kritičnosti situacije in nujnosti sprememb. Na bolj prikrit način se zagotovo takšne spremembe razmišljanja močneje zakoreninijo v zavest družbe. Pomembno dejstvo je, da načini kaznovanja niso zgolj izkazi moči in kontrole, temveč tudi odsev vrednot, občutkov, pomenov pravice ter ciljev družbe (Smith, 2008). Tako naj bi družba, ki stremi k pravičnosti in enakopravnosti, to izražala tudi skozi svoj sistem kaznovanja.

4.3 Pomen stališč pri ekoloških vprašanjih

Ne glede na dejstvo, da bodo v prihodnosti potrebne spremembe, ki se nam danes zdijo radikalne, je v veliki večini družbe lahko zaznati odklonilno stališče do kakršnih koli pretiranih posegov v delovanje družbe, čeprav bi na dolgi rok vodile k bolj kvalitetnemu življenju celotne družbe. Predvsem je problem pri posameznikih, ki si ne želijo sprememb, saj jim trenutni sistem omogoča lagodno življenje. Tako z odklanjanjem sprememb postavljajo svojo lastno dobrobit nad vse ostalo. Na tem mestu je dobro narediti ločnico med vrednotami in stališči. »Vrednote so običajno pozitivne, stališča pa so lahko pozitivna ali negativna. Vrednote so splošnejše od stališč in so lahko izvor mnogih stališč« (Ule 2005, 120). Gre torej za konkreten pozitiven ali negativen pogled na določeno stvar, ki ima za osnovo določeno vrednoto. Stališča do sprememb vrednotnega sistema so zato odklonilna, saj v praksi negirajo trenutne vrednote posameznika. V tem lahko iščemo vzroke za trdovratno zavračanje novih načinov razmišljanja in dojemanja sveta. Tako se znajdemo pred izjemno težko nalogo, kako vsaj malo obrniti stališča ljudi, da vzamejo v premislek določene ideje, brez da bi jih že v osnovi kategorično zanižali.

Glede stališč se moramo zavedati, da so »eden najpomembnejših rezultatov socialne konstrukcije človeka. Zanje nimamo nobenih bioloških predispozicij. So torej socialno pridobljene strukture« (Ule 2005, 122). Iz tega lahko izpeljemo, da lahko posameznik sprejme kakršnokoli stališče do določene zadeve, v kolikor podlago zanj dobi iz družbe in družbenih interakcij. Vplive na oblikovanje stališč lahko najdemo v pripadnosti različnim skupinam, v subjektivnih dejavnikih (neposredne izkušnje), prepričevanju, stališčih iz druge roke, privlačnosti različnih vrednot, vsiljevanju različnih stališč s strani drugih, za najbolj prepričljive načine oblikovanja stališč pa lahko vzamemo verodostojnost vira informacij, ki vplivajo na oblikovanje stališč (povzeto po Ule 2005, 123–135).

Za uspešno aplikacijo in uresničitev idej trajnostnega razvoja je potrebno imeti naklonjenost družbe za spremembe. Interpretacija trajnostnega razvoja mora torej poleg empiričnih dejstev o stanju okolja, o doseganju in preseganju nosilnih sposobnosti okolja, upoštevati tudi »motivacijsko sposobnost« človeka, ki obsega takoj kognitivno kot vrednotno razsežnost (Kos

2004). Predpogoj za tako naklonjenost so pozitivna stališča do takšnih tem, idej in predvsem rešitev, ki so zahtevane za uspešen izhod iz krize ter boljšo prihodnost. Pri tem se je potrebno zavedati dejstva, da ne glede na to kako ekstremna in na videz neomajna izgledajo stališča na prvi pogled, so v končni fazi še vedno socialno konstruirana. To pomeni, da lahko s pravilnim pristopom velik odstotek ljudi sprevidi pomembnost pri sodelovanju uresničevanja idej trajnostnega razvoja. Trenuten problem je v neaktivnosti ali pa neodločnosti struktur, ki bi morale širši javnosti posredovati pomembne podatke, na podlagi katerih bi ljudje lahko začeli drugače razmišljati o določenih stvareh. Kot že omenjeno, je verodostojnost eden najpomembnejših dejavnikov pri vplivanju na oblikovanje stališč. Ljudje se socializiramo preko mnogih družbenih struktur. Za objektivno in verodostojno lahko zagotovo vzamemo šolo, saj njena kredibilnost pri učenju temelji na tradiciji ter akumulaciji znanja. Čeprav so ta dejstva odprta za interpretacijo (za primer vzemimo sociologijo šolstva, ki odkriva mnogo drugačnih dejstev, denimo vpliv politike na predpisane teme, pristranskost obravnave letih...), lahko trdimo da predstavlja šola med širšim delom družbe razmeroma spoštovan in kredibilen vir informacij, čeprav je mnogokrat izkoriščen za dokazovanje moči v politiki. Na žalost pa je šolski sistem premalo odprt za vplive novih smeri razmišljanja, ter ima mnogokrat negativen odnos do novih idej. Z vključitvijo določenih idej in spodbujanja kreativnega načina razmišljanja o problemih današnje družbe bi zagotovo dobili več pozitivnih stališč do novih načinov reševanja problemov. Šolski sistem se tako kaže kot eden izmed bistvenih elementov, ki bi lahko pripomogli pri razvijanju nove družbene zavesti, takšne, ki bi bila pripravljena in sposobna se spopasti s problemi prihodnosti.

Ekološka zavest Slovencev se je začela oblikovati že pred več kot dvajsetimi leti. Izobraževalni sistem je že takrat deloval kot eden izmed pomembnih sistemom osveščanja, vendar pa ni bil izrazito učinkovit (Toš, 1992). Danes v šolskem sistemu najdemo več načinov seznanjanja z ekološkimi tematikami, denimo akcije zbiranja starega papirja (Ekologi brez meja, 2011). Od sodelovanja v takšnih akcijah lahko pričakujemo, da bodo učenci ponotranjili ekološko zavest in jo uporabljali tudi v nadaljnjem življenju. Na žalost se še vedno v veliki meri srečujemo z ekološkim konformizmom, ko so posamezniki nedovzetni do problemov ali pa jih preprosto ignorirajo (Toš, 1992). Seznanjanje z ekološkimi problematikami v okviru šolskega sistema lahko zagotovo izoblikuje bolj kritična stališča posameznikov do onasneževanja okolja, kar bi pripomoglo k zmanjšanju ekološkega konformizma.

5. Ekološki faktor

Ekološki faktor je pomemben del koncepta trajnostnega razvoja, saj je skrb za okolje eden od osnovnih pogojev za uresničitev le-tega. Sam termin ekologija je v osnovi definiran kot »znanstveno preučevanje interakcij, ki determinirajo prisotnost ali odsotnost organizmov na določenem teritoriju« (Scott in Marshall 2005, 174). Uporaba pojma se je razširila iz te definicije na široko paleto različnih konceptov in praks. Ekologija je postala okrajšana na bolj zvenečo in »kul« besedico eko, ki jo lahko postavimo pred skoraj vsak produkt. Tako dobimo eko vrečke, ki so okolju bolj prijazne, eko turbo dizel motorje, ki v okolje izpustijo nizke količine toplogrednih in drugih okolju nevarnih plinov, eko načine delovanja pomivalnega stroja, ki porabijo manj vode, ter še obilico drugih eko stvari. Na tem mestu se je potrebno vprašati, ali je to zgolj trend, ki ga korporacije in posamezniki spretno izrabljajo v svojo korist, ali pa gre dejansko za premik v smeri bolj ozaveščenega razmišljanja o naših vplivih na okolje? Odgovor seveda ni preprosto pritrdilen ali odklonilen, saj je situacija zapletena. Sam pogled na problem je do neke mere stvar precepcije posameznika. Če ima nekdo odklonilen odnos do korporacij, bo zagotovo našel veliko argumentov, ki bodo kazali da je ekologizacija proizvodov zgolj farsa, ki služi kot prijazna maska korporacije. Na drugi strani bo nekdo, ki vidi smisel v ločevanju odpadkov ter nakupovanju gospodinjskih aparatov, kateri sodijo v A+ energijski razred, gledal na ponudbo eko produktov pozitivno. Vprašanje si moramo posledično zastaviti na drugačen način. Premislek je potreben v smeri, kako večina družbe sprejema in kako se odziva na nove trende, in v kolikšni meri jih je pripravljena sprejeti za svoje?

5.1 Ločevanje odpadkov v gospodinjstvih

Prvi konkreten primer ekološke prakse, s katerim smo se bili v Sloveniji prisiljeni srečati na nivoju celotne družbe, je ločevanje odpadkov. Če je bilo še pred približno petnjastimi leti ločevanje odpadkov na različne skupine večini prebivalstva tuje, je bilo vanj v zadnjih nekaj letih pravzaprav prisiljeno, tudi z grožnjami o denarnih kaznih za tiste, ki se ločevanja odpadkov ne bi držali. Tako smo prišli od peščice zavednih, ki so to počeli zaradi svojega dobrega počutja in sprejemanja vrednot, ki spodubujajo takšno delovanje, do mehanizmov

prisile, ki so vsaj formalno večini prebivalstva vsilile prej tuje prakse. Čez čas bomo lahko ocenili, ali je bilo to pogojevanje s kaznimi uspešno, in ali je dejansko prisilni mehanizem najbolj učinkovit pri spreminjanju navad večine družbe. Vprašanje pa je tudi, v kolikšni meri so takšna spreminjanja navad pogojena z finančnimi vidiki ekoloških praks.

V skladu z demokratično naravnostjo naše družbe so bili podani tudi razlogi za uvedbo takšnih ukrepov. V Mestni občini Ljubljana skrbi za odvoz odpadkov podjetje Snaga d.o.o., ki je del Javnega holdinga Ljubljana. V podjetju gledajo na odpadke kot da

...niso več nekaj odvečnega, kar sodi zgolj na vedno bolj polna smetišča, ampak danes predstavljajo potencialne surovine, katerih pot se s sicer urejenih, okolju prijaznih odlagališč vedno bolj preusmerja v tehnološko vrhunsko razvito industrijo za predelavo odpadkov v zopet koristne surovine, kompost ali gorivo (Javni holding Ljubljana, Snaga d.o.o., 2012).

Gre torej za miselni premik od odvečnosti odpadkov, k njihovem potencialu za ponovno uporabo. Glede na dejstvo, da živimo v potrošniški družbi, kjer je ena od temeljnih dejavnosti človeka trošenje dobrin, je to vseeno relativno velik miselni preskok, saj ne gre zgolj za princip porabi in odvrazi, temveč se išče možnosti za ponovno rabo že iztrošenih izdelkov.

Seveda pa obstaja problem, kako tako širok krog ljudi (praktično celotno prebivalstvo) pripraviti k upoštevanju takšnega režima ločevanja odpadkov. V podjetju Snaga so prepričani da je

odgovorno ravnanje z odpadki (je) tesno povezano tudi z izobraževanjem, saj ozaveščeni posamezniki z manj napora in bolj učinkovito spreminjajo svoje vedenje. Šele potem, ko imamo veliko informacij o prednostih ločenega zbiranja odpadkov in o tem, kako ločevanje odpadkov izvajati, se lahko tega tudi učinkovito lotimo (Javni holding Ljubljana, Snaga d.o.o., 2012).

Na tem mestu lahko torej najdemo v praksi uporabljene argumente o potencialni moči izobraževalnega sistema, da med pripadnike družbe razširi nove načine razmišljanja o določenih problematikah. Konkretno lahko vidimo, da se naj bi ekološka ozaveščenost primarno priučila skozi obdobje šolanja posameznika. V kolikor bodo šole sprejele in resno

vzele takšne koncepte, potem lahko trdimo, da bo proces ločevanja odpadkov v gospodinjstvih v prihodnosti postal nekaj samoumevnega.

5.2 Ločevanje odpadkov v podjetjih

Čeprav so gospodinjstva najbolj množične družbene strukture, ki ločujejo odpadke, pa je količina njihovih smeti manjša v primerjavi z količino le-teh v določenih podjetjih. V kolikor želimo dejansko nekaj doseči ter spremeniti s tem procesom, je ključnega pomena, da ga sprejmejo vsi deli družbe, ter vse njene strukture. Gre za razvijanje določenega načina razmišljanja, kot že nekajkrat omenjeno. Posameznik, ki doma ločuje odpadke in je zaveden okoli ekološke problematike, bo tudi na svojem delovnem mestu skrbel za takšne prakse, saj zagotovo ne more izključiti svoje vesti, ko je na delovnem mestu. V kolikor posameznik sprejme tak način razmišljanja ter vrednote okoljevarstva, bo vedno iskal načine kako zadovoljiti potrebe po doseganju teh vrednot. Prav tako lahko podjetje, ki je zavedno okoli ekološke problematike, na posameznika vpliva, da bo tudi sam sprejel takšne vrednote in prakse. Če se zaposleni v podjetju, ki skrbno in vestno ločuje odpadke, naučijo takšnih praks ter jih sprejmejo za svoje, bodo posledično tudi v domačem okolju nadaljevali z njimi. Mogoč je tudi obraten proces, in sicer da posameznik svoje navade prenese iz domačega okolja v službenega. Izobraževalni sistemi so sicer tisti, ki naj bi v veliki meri priučili takšen odnos, niso pa edini, ki lahko to učinkovito storijo. Spodbuda bi lahko prišla tudi z neposrednim nagrajevanjem takšnega početja (vračilo kavcije), vlaganjem v gospodarske panoge, ki se ukvarjajo z recikliranjem in z ugodno zakonodajo.

Sama okoljska ozaveščenost pa pogosto ni edini faktor, ki vpliva na ekološke prakse v podjetjih. Za konkreten primer vzemimo sistem ločenega zbiranja odpadkov v tovarni olja Gea d.d.. Svoj odnos do omenjene problematike so v začetku uvajanja prakse ločevanja odpadkov videli na naslednji način:

Opadki postajajo vedno bolj pereč problem proizvodnih podjetij. Vsaka proizvodnja je nujno povezana s proizvodnjem bolj ali manj problematičnih okoljskih polutantov. Obvladovanje le-teh ni samo pozitiven odnos do okolja, v katerem podjetje deluje,

ampak postaja vedno bolj tudi ekonomska kategorija delovanja podjetja. Stroški za odvoz in deponiranje odpadkov iz leta v leto strmo naraščajo zaradi pomanjkanja deponij in posledičnega dviga cen za deponiranje ter zaradi vpeljave državne takse in naraščanje njene vrednosti (Martinič 2004, 46).

Ekonomski faktor je torej močan dejavnik pri izbiri podjetij za uporabo okolju prijaznih praks. To seveda ni presenetljivo, saj vsa podjetja delajo z razlogom, da bi imela dobiček in ne izgube, prav tako pa je sam gospodarski sistem naravnani k maksimalizaciji profita. Kako torej prepričati podjetja, da se nagibajo k uvajanju takšnih praks? V okviru sedanjega stanja so najbolj primerni zagotovo denarni vzvodi, na primer dajanje subvencij ali plačevanje dodatkov, glede na samo delovanje podjetij. Ta sistem je daleč od idealnega, saj ima mnogo lukenj, ki jih podjetja lahko izrabljajo. Tu lahko izpostavimo ponarejanje podatkov, zgolj nominalno uporabljanje ekoloških materialov, porabljanje subvencij v druge namene, v kolikor pa ima podjetje dovolj denarja, lahko ignorira predpise in plačuje zgolj kazni, saj mu to ne predstavlja nikakršnega večjega stroška. Rešitev na dolgi rok se kaže zgolj v začetku drugačnega razmišljanja, drugačnega dojemanja sveta, kar pa nam miselni okvirji sedanjega kapitalističnega sistema ne omogočajo.

Sistem ločenega zbiranja odpadkov je podjetju Gea d.d. prinesel mnoge pozitivne spremembe.

Uvedba sistema ločenega zbiranja odpadkov v prvem letu izvedbe ni bistveno spremenila ekonomike poslovanja podjetja. Pomembno pa je uvedba sistema spremenila delovno okolje in splošni videz podjetja. Podjetje je postalo čistejše in bolj urejeno. Uvedba sistema je bila pogojena z določenimi organizacijskimi spremembami: organizacijo sistematičnega praznenja prekucnikov, košev, stiskanja odpadne folije, odvozom odpadnih palet ipd., ki so povzročile ustvarjalni nemir, spremembo delovne kulture in tradicionalnih miselnih vzorcev. Poleg varovanja okolja ocenjujemo prav doprinos k strategiji nenehnih sprememb v podjetju kot enega izmed pomembnejših rezultatov uvedbe sistema (Martinič 2004, 51).

V podjetju so torej kljub finančnemu vložku ter začetnim problemom z uvedbo novih sistemov ločevanja dobili na koncu rezultat, s katerim so zadovoljni. Uvedli so sistem, ki je bolj prijazen do okolja, prav tako pa so našli pozitivne lastnosti v spremembi delovne kulture, kar je spodbuden podatek, saj se podjetja marsikdaj otepajo vsakršnih sprememb v delovanju.

Gea d.d. je tako primer, ki ponazarja pozitivne spremembne, ki jih uvedba ekoloških praks lahko prinese tudi na povsem konkretni ravni, ko moramo v račun vzeti vso racionalizacijo stroškov ter ekonomske vidike, ki so pravzaprav vpeti v ustroj vsakega privatnega podjetja.

Najbolj razveseljivo dejstvo pa je kljub vsemu pozitivno sprejemanje prekinitve tradicionalnega načina razmišljanja o okoljskih problemih. Podjetja lahko torej s takšnimi praksami pripomorejo k spremembi načina delovanja in razmišljanja družbe o določenih problemih in potencialnih rešitvah vprašanj trajnostnega razvoja. Z angažiranjem v tej smeri bi lahko podjetja pripomogla k koraku naprej v smeri boljše prihodnosti, ne samo s sprejemanjem določenih praks, temveč tudi z ozaveščanjem svojih zaposlenih, zakaj se poslužujejo le-teh. Delovno mesto je namreč v sodobni družbi postalo več kot zgolj zaposlitev. Časi taylorizma so vsaj v tako imenovanem zahodnem delu sveta namreč v veliki meri mimo, prav tako pa narašča začasnost delovnega mesta. Delovno mesto v družbi, kjer je večina prebivalstva zaposlena v terciarnem sektorju, nosi vsekakor v sebi potencial za spreminjanje načina razmišljanja posameznika.

Takšna zavedna in spremembam naklonjena podjetja, kot je na primer Gea d.d. pa so na žalost v manjšini. Kot že prej omenjeno, so v večini podjetij interesi skoncentrirani na ekonomske vidike. V današnji situaciji pa so te vidiki pogosto uporabljeni kot izgovor, da se podjetja popolnoma izmaknejo kakršnim koli pobudam za spremembe načina delovanja. V ospredje se postavi zgolj vprašanje preživetja ter grožnje z odpusti delavcev. Tako je diskurz omejen zgolj na eno samo komponento. Stvari pa lahko pogledamo tudi drugače. Če bi bila v preteklosti podjetja bolj dovzetna za določene nekonvencionalne rešitve, takšne situacije, v kakršni smo danes, praktično ne bi bilo. Za prihodnost lahko iščemo navdih v podjetjih, ki jih ni bilo strah uporabiti takšne rešitve, in so posledično danes manj na udaru, saj so sposobne sprejemati težke odločitve, ki lahko spremenijo njihov način razmišljanja, to pa jim omogoča prilagajanje na dano situacijo ter posledično preživetje. Poti torej so, potrebno jih je le odločno ubrati in biti pripravljen sprejeti izziv.

5.3 Promet in javni prevoz

Živimo v času, ko je mobilnost ena temeljnih zahtev in vrednot človeka. Svet se je v smislu oddaljenost krajev zmanjšal za večino prebivalcev zahodnega sveta, saj so nizko cenovni letalski prevozniki omogočili, da tudi slabše finančno situirani lahko obišejo eksotične kraje ter svetovne znamenitosti. Še bolj pa se je možnost mobilnosti vsidrala na vsakdanjih opravilih, saj nam cenovna dostopnost avtomobilov ter urejena cestna infrastruktura omogočata, da premagujemo velike razdalje do različnih točk ob razmeroma majhni porabi časa. Avtomobil je tako postal ena od osnovnih dobrin, ki nam omogočajo uspešno funkcioniranje v sodobnem svetu. Prav tako pa nam je postalo samoumevno, da do praktično vseh lokacij, ki jih želimo obiskati, vodijo urejene cestne povezave.

Gradnja avtocestnega križa je bil eden izmed največjih in najbolj odmevnih projektov razvoja po osamosvojitvi Slovenije, »s pospešeno gradnjo avtocestnega omrežja je država lažje prikazovala, kako se nadomešča zamudo pri razvoju prometne infrastrukture in gradi nujno potrebno infrastrukturo, ki je sicer osnova za nadaljnji ekonomski razvoj« (Uršič 2010, 482). Konec oktobra lani je bil osnovni del projekta zaključen z odprtjem odseka gorenjske avtoceste Peračica - Vrba (Ministrstvo za promet, 2012). Tako je Slovenija uresničila svoj razvojni projekt, ki ga je uresničevala že od osamosvojitve naprej. Obstaja sicer še nekaj manjših odcekov, vprašanje pa je tudi, zakaj so bili denimo Korošci ali Belokranjci izvzeti iz tega projekta. Prebivalci smo tako dobili nadstandard, da se lahko v že tako majhni državi z avtomobilom pripeljemo od enega do drugega konca po moderni avtocesti. Na tem mestu se je primerno dotakniti avtoprevoznikov, ki so množični uporabniki našega avtocestnega omrežja. Glede na dejstvo, da pravzaprav ne prinašajo državi nekega velikega dobička, saj v večini primerov zgolj prečkajo našo državo, bi bilo smiselno v prihodnosti razmišljati o alternativnih povezavah za prevoz tovora. Kamioni so namreč med največji cestnimi onasneževalci, prav tako v veliki meri obrabljajo ceste ter povzročajo zastoje. V letu 2011 je bilo zgolj z vozili, registriranimi v Sloveniji prepeljanih 76 milijonov ton blaga ter opravljenih 16 439 milijonov tonskih kilometrov (Statistični urad Republike Slovenije, 2012). V prihodnosti bi bilo smiselno premisliti o raznih alternativah, denimo da bi vsaj del tovora

prepeljali po železnicah. Vendar pa tu že naletimo na nov problem, in sicer stanje slovenskih železnic in njihovi primernosti za prevoz tovora. Gre tudi za dolgoročni projekt, kar zmanjša njegovo popularnost med politiko, saj zahteva čez čas dejanske rezultate. Zagotovo pa so to vprašanja, ki si v okviru premišljevanja o uresničitvi trajnostnega razvoja zaslužijo pozornost.

Še bolj problematično vprašanje prometa je situacija v mestih, posebno v Ljubljani. Zastoji so tam ob določenih urah, ko so ceste najbolj obremenjene, že stalnica. Glede na dejstvo, da ima Ljubljana relativno dobro urejen javni potniški promet, bi bilo smiselno čim več ljudi pripraviti k uporabi le-tega. Prav tako so tu tudi drugi načini prevoza, na primer uporaba kolesa, ki je še posebno primeren za vožnjo po mestu. Ne samo, da se z njim izognemo iskanju parkirnega mesta ter plačevanju za gorivo, prav tako ne onesnažuje okolja, njegova uporaba pa pripomore k bolj zdravemu načinu življenja posameznika. Urejenost kolesarskih stez je v Ljubljani na dokaj visokem nivoju, edine nevšečnosti in pomanjkljivosti pri uporabi kolesa se pojavijo s slabim vremenom (dež, sneg). V končni fazi so tudi te premostljive, v kolikor bi javne službe in delodajalci pokazali resen interes za zmanjšanje števila vozil na cestah mesta.

Mestna občina Ljubljana je na področju uporabe koles kot prevoznih sredstev zagotovo naredila velik korak naprej z uvedbo sistema bicike(lj). Ta sistem omogoča posamezniku, da si za tri evre letno lahko izposodi kolo na določenih terminalih, ter ga koristi prvo uro zastonj, za nadaljevanje pa je cena en evro na uro. Kolo nato vrne na katerem koli terminalu sistema. Glede na dejstvo, da je Ljubljana relativno majhna, lahko posameznik praktično zastonj premaguje razdalje med zelenimi lokacijami. Pokritost s terminali sicer ni sto odstotna, vendar pa so vsi najbolj kritični deli pokriti. Statistika z dne 2.1.2012 pravi, da je vseh registriranih uporabnikov sistema 26 576, število vseh izposoj je bilo do tistega trenutka 402 081, od tega jih 98,11% po času ni preseglo več kot ene brezplačne ure, povprečen čas izposoje pa je 21,12 minut na vožnjo (povzeto po Bicike(lj), 2012). Sistem lahko tako štejemo za uspešen, čeprav bi bilo lahko stalnih uporabnikov še več, smiselna pa bi bila nekakšna kombinacija z javnim potniškim prometom, na primer večje sovpadanje avtobusnih postaj ter terminalov za izposajo koles. S tem se v veliki meri ukvarja pobuda CIVITAS, ki si prizadeva za bolj funkcionalen javni prevoz, izboljšanje pogojev za pešce v prometu, večjo pokritost mesta z urejenimi kolesarskimi stezami ter na splošno za razvoj čistejšega in trajnostnega

transportnega sistema (CIVITAS Ljubljana, 2012). Takšne pobude prinašajo pozitivne spremembe v našem dojetju lokalnega prometa ter osveščajo ljudi o pomembnosti alternativnih načinov prevažanja po urbanih okoljih.

Bolj priljubljen način premagovanja razdalj v mestu je uporaba javnega prevoza. V Ljubljani je pokritost s progami praktično sto odstotna, avtobusi pa vozijo redno in relativno poceni, kljub zadnjim podražitvam, ki pa so dvignile cene zgolj enkratnim vozovnicam. V podjetju Ljubljanski potniški prevoz (v nadaljevanju LPP), želijo z uporabo javnega prometa »poskrbeti za to, da bi avtobus postal najboljša alternativa osebnemu avtomobilu, saj bi na ta način ohranili čisto okolje in izoblikovali uspešno skrb za prihodnje generacije.« (Javni holding Ljubljana, LPP, 2012). Uporaba javnega prometnega omrežja bi v prestolnici razbremenila tako ceste, kakor tudi okolje. LPP ima kapacitete in strukturo, ki bi lahko zadovoljila veliko večino potreb prebivalcev Ljubljane po premagovanju razdalj v mestu.

Vendar pa je prav navezanost na avtomobil tista, ki velik odstotek prebivalcev Ljubljane žene v uporabo svojih vozil v povsem iracionalne namene. Ne glede na probleme s parkiranjem, visoke cene goriva, nevarnosti poškodb vozila, ogromno ljudi še vedno uporablja za prevoz po mestu svoje avtomobile. Posledice so zasičenost mesta z le-temi, primanjkovalje parkirnih mest, zastoji na cesti, poleg tega pa ne smemo pozabiti na negativne vplive na okolje. Vzrok za pretirano uporabo avtomobilov ne moremo iskati v pomanjkljivem javnem prevozu ali neobstoju alternativ. Navezanost na opcijo mobilnosti je v zavesti prebivalstva Ljubljane, ter tudi na splošno Slovenije tako velika, da so ljudje pripravljeni delovati povsem nerazumno kar se tiče uporabe prevoznih sredstev. Zopet se tako znajdemo pred oviro nezmožnosti sprejemanja novih načinov razmišljanja. Čeprav so javna prevozna sredstva v Ljubljani urejena že zelo dolgo, je mikavnost posedovanja avtomobila in uporaba le-tega tolikšna, da se ljudje odločajo za nakup, ne glede na neprijetnosti, ki jih prinaša uporaba v urbanem okolju. Trpi tako finančno stanje, saj morajo ljudje v večini primerov za nakup vzeti posojilo, če živijo v blokovskem naselju spada zraven tudi boj za parkirna mesta, ki so v takih naseljih neurejena, ne smemo pa pozabiti niti plačevanja za gorivo, kateremu se cena neprestano zvišuje.

Rešitve v preusmeritvi ljudi v mestih od uporabe avtomobilov k javnemu prevozu ter drugim oblikam prevoznih sredstev bi bilo primerno iskati v nekakšni kombinaciji med mehkim (ugodne cene vozovnic, promocije) ter trdim (zapiranje delov mesta za promet) pristopom. Preusmeritev ljudi iz uporabe osebnih avtomobilov k drugim sredstvom bi tako pripomoglo k dvigu kvalitete življenja v mestih ter pozitivnemu vplivu na okolje. Gre pravzaprav za podoben proces kot pri ločevanju odpadkov v gospodinjstvih, ko posameznik na mikro ravni prispeva svoj del za izboljšanje življenja na makro ravni. Na žalost pa ostaja pri uvajanju takšnih sprememb še vedno prepreka tradicionalnih načinov razmišljanja o teh vprašanjih.

6. Razvojni projekti Slovenije

Ideja trajnostnega razvoja je v Sloveniji pogosto razpeta med nominalnim sledenjem ideji ter dejanski praktični uporabi. Kot že prej omenjeno, je bil eden velikih razvojnih projektov od osamosvojitve dalje izgradnja avtocestnega križa, čigar prva faza je bila zaključena ob koncu oktobra 2011. Uresničitev projekta je tako trajala skoraj dvajset let. Koncept trajnostnega razvoja je velikokrat v uporabi v diskurzu politične sfere, s katerim se legitimizira določene investicije, po drugi strani pa se ga mnogokrat potisne v ozadje, ko njegovo uresničevanje ni v interesu vladajoče politične opcije. Ideja trajnostnega razvoja je tako v večini primerov odvisna od trenutne uporabnosti pri pridobivanju naklonjenosti javnosti. Najbolj pa posledično trpi sam proces razvijanja projektov, ki bi nam omogočili boljše življenje. Kontinuirano sledenje nekemu cilju, ki bi presegel politično opredelitev in služil le in zgolj kot dobrobit za vse prebivalce, je očitno v sedanjem času in prostoru utopično pričakovati.

6.1 Stapljanje ministrstev

Po predčasnih volitvah v državni zbor decembra 2011 je sledila politična kriza, katere osrednji problem je bila nezmožnost sestave vlade. Ko smo državljani končno dobili vlado, je bil eden prvih ukrepov le-te ukinitvev in stapljanje ministirstev, kar naj bi prineslo večjo racionalizacijo stroškov ter omogočanje zmanjšanja stroškov, to pa nas bi posledično potegnilo iz gospodarske krize. Sama smiselnost takšne racionalizacije je že v osnovi

vprašljiva, saj se s tem zgolj nabirajo birokratske plasti, v praksi pa gre bolj za navidezno zmanjševanje stroškov. Bolj vprašljivo je kako bodo lahko tako ogromni konglomerati različnih področij sploh učinkovito delovali? Nezmožnost učinkovitega in direktnega reševanja problemov, zaradi pretirane birokracije, ima lahko ravno nasproten učinek od želenega, prav tako pa so bili združeni resorji, ki so med seboj dokaj nepovezani.

Glede vprašanja trajnostnega razvoja je najbolj pomembno dejstvo, da se ukinja Služba vlade republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. »Delovno področje evropske kohezijske politike in regionalnega razvoja prevzema Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, delovno področje lokalne samouprave pa prehaja v resorno pristojnost Ministrstva za pravosodje in javno upravo« (Služba Vlade republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko, 2012). Delo enega resorja se tako deli med dva različna. Prav tako se ukinja ministrstvo brez resorja za razvoj in evropske zadeve. »V skladu z Zakonom o Vladi RS (ZVRS-F) se Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve ukine. Področje razvoja prevzema Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, področje evropskih zadev prevzema Ministrstvo za zunanje zadeve« (Služba Vlade republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve, 2012). Ukinjata se torej dve ministrstvi brez resorja, njuno delo pa se deli med tri druga. Ob tej racionalizaciji ostanemo brez resorjev, ki bi se primarno ukvarjali z vprašanjem razvoja. Zadeva je problematična predvsem zaradi dejstva, da se njihova nova krovna ministrstva primarno ne ukvarjajo s temi področji, kar lahko vodi do zapostavljanja področja razvoja. Tako se ta vprašanja, ki so lahko marsikdaj neprijetna za odgovorne, marginalizira ter umakne iz javnega diskurza. Sledi stagnacija reševanja problematik ter vrtenje v krogu kar se tiče rešitev.

Glede na dejstvo, da se je ta sprememba pri razdeljevanju področij različnih ministrstev šele vzpostavila, je po eni strani še prehitro soditi o negativnosti teh sprememb. Vendar pa so vsi pomisleki, ki sem jih navedel, utemeljeni, v praksi pa se jim bo izjemno težko ogniti. Glede racionalizacije stroškov bi lahko zagotovo hitro našli področja, na katerih se resnično porablja preveč sredstev. Racionalizacija stroškov ne sme biti izgovor za ukinjanje resorjev, ki spodbujajo razvoj idej, kakršne bi lahko že v osnovi omogočile izognitev takšnim situacijam, kakršna je današnja. Manjka tudi neka ideja, ki bi služila kot vodilo pri razvoju, saj vse prevečkrat politika razvija projekte brez neke dolgoročne vizije.

Pri ukinjanju in stapljanju ministrstev se moramo dotakniti še ene spremembe, ki ni neposredno povezana s trajnostnim razvojem, vendar pa je tako velika, da je ne moremo preprosto spregledati. Gre za ukinitvev Ministrstva za kulturo, ki se je združilo skupaj v ogromno strukturo, imenovano Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. To je namreč močen udarec v zavest slovenske družbe na simbolnem nivoju. Ukinitvev ministrstva za kulturno lahko vzamemo kot dejstvo, da politika nima več strahospoštovanja pred ničemer. Prav tako lahko vidimo, da se zdi argument »racionalizacije« tako močan, da se z njim legitimizira tudi globoke reze v družbeno zavest. Vprašanje pa je, če je dejansko legitimen, in ne služi zgolj kot izgovor za navidezno popravljjanje situacije, ki pa je praktično zgolj pometanje pod predprogo. V tem lahko tudi vidimo zmago ekonomske sfere nad vsemi drugimi. Z ukinitvijo ministrstva za kulturo je namreč kultura tudi simbolno padla pred ekonomsko sfero, katera se v današnjem svetu postavlja na prvo mesto. Konkretno posledice tega dejanja bodo vidne čez čas, vendar pa je vseeno zaskrbljujoče dojemanje reševanja problemov s strani politike. S priviligiranjem ene sfere družbenega delovanja se namreč ni mogoče izogniti krizam, v kakršni smo se znašli danes, gre pa tudi za poenostavljanje problematike. Kompleksnost reševanja problemov zna biti zaskrbljujoča, vendar pa bodo poenostavljene rešitve nakopale zgolj in samo še več težav. Vsi družbeni podsistemi so podvrženi politiki, kar še otežuje iskanje primernih rešitev. Način razmišljanja o stvareh je tako tudi v primeru stapljanja ministrstev preveč poenostavljen in ne prinaša učinkovitih dolgoročnih rešitev.

6.2 Razvojne strategije v okviru Evropske unije

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo postala članica skupnosti držav, katerih razvoj je, z vzpostavitvijo tesnih odnosov med njimi, postal neposredno povezan. Razvojni programi se tako usklajujejo na marko ravni, kar lahko prinese mnogo pozitivnih posledic. Omogoča nam, da lahko uspešne rešitve, ki jih razvijemo sami, prenesemo tudi na druge države in s tem pripomoremo k uspešnemu trajnostnemu razvoju in učinkovitim rešitvam na izjemno široki ravni. Proces je seveda dvosmeren, učinkovite prakse iz drugih držav lahko apliciramo tudi v našem prostoru. Prav tako nam tesno sodelovanje omogoča na primer skupno financiranje

projektov, večje število strokovnjakov, ki lahko sodelujejo na različnih področjih ter širok spekter različnih pogledov na določene problematike. Seveda pa se tudi tu srečamo z določenimi problemi, ki lahko ob neprimernem reševanju naredijo veliko škode. V prvi vrsti gre predvsem za neupoštevanje specifik določenih držav ter družb. Nepremišljena unifikacija vseh rešitev bi namreč v določenih državah naredila ogromno škode. V kolikor je samo sodelovanje med državami Evropske unije tesno, se je po drugi strani potrebno zavedati, da ima vsaka država že zgolj iz zgodovinskih ter geografskih lastnosti določeno stopnjo aplikabilnosti rešitev. Posledično je potrebno rešitve prilagoditi prostoru, v katerem jih uporabljamo, kar pa v končni fazi doda nek košček unikatnosti, s katero se lahko družba poistoveti. Prav tako pa še vedno lahko učinkovito rešujemo probleme na makro ravni, saj modificirane rešitve skupaj tvorijo nekakšen mozaik učinkovitega reševanja problemov sodobne družbe.

Načrt razvoja Evropske unije obsega časovno obdobje do leta 2020. Strategija je zasnovana na treh področjih, in sicer pametni rasti (razvoju gospodarstva na podlagi znanja in inovacij), trajnostni rasti (spodbujanju konkurenčnega in ekološkega gospodarstva) ter vključujoči rasti (visoka stopnja zaposlenosti, ki deluje na družbo povezovalno) (povzeto po: Strategija Evropa 2020, 2010). Gre torej za kombinacijo inovacij, ekološkega delovanja, ter omogočanja zaposlitve čim večjemu številu prebivalstva. Ob koncu tega obdobja naj bi nas ta strategija pripeljala do naslednjih ciljev: stopnja zaposlenosti aktivnega prebivalstva bi bila 75 odstotna, v raziskave in razvoj bi vlagali 3 odstotke BDP, kar naj bi prineslo povečanje učinkovitosti ter produktivnosti, emisije toplogrednih plinov bi se naj zmanjšale za vsaj 20 odstotkov, zmanjšalo naj bi se število ljudi, ki zgodaj opustijo šolanje, za četrtno pa naj bi se zmanjšalo število ljudi ki živijo pod pragom revščine (povzeto po: Strategija Evropa 2020, 2010).

Strategija je zastavljena ambiciozno, cilji pa so zagotovo privlačni. »Če se bo strategija izvajala v celoti, bo pripomogla k temu, da bo EU iz krize izšla močnejša in da se bo preoblikovala v pametno, trajnostno in vključujoče gospodarstvo, ki ga bo odlikovala visoka stopnja zaposlenosti, produktivnosti, konkurenčnosti in socialne kohezije« (Letni pregled rasti 2011, 3). Predpogoj za uresničenje tako ostaja dosledno upoštevanje poti, ki so načrtane v tej strategiji. Vprašanje pa je v kolikšni meri so odgovorni za izvrševanje strategije pripravljeni slediti tej poti ter se posledično tudi odrejati in vpeljevati manj priljubljene reforme. Zopet se

znajdemo pred problemom spreminjanja načina razmišljanja, ki bi lahko pripeljalo do doslednega uresničevanja načrta. Pri tej strategiji lahko tudi vidimo konkretne cilje, za katere pa se je potrebno zavedati, da so dejansko uresničljivi, v kolikor smo pripravljeni kolektivno preseči določene prakse in mišljenje iz preteklosti.

6.3 Uresničevanje projektov

Z ukinitvijo Službe vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve je Slovenija izgubila centralni mehanizem za usmerjanje razvojnih projektov. Odgovor na vprašanje, kako se bodo projekti uresničevali po prestrukturiranju, se bo pokazal s časom. Glede na to, da je koordinacija razvojnih projektov komplicirana ter da zahteva strokoven pristop, je skeptičnost ob razbitju službe razumljiva.

Služba za razvoj in evropske zadeve je v svojem dokumentu Informacija o pripravi strategije razvoja Slovenije za obdobje 2013 – 2020 uvidela, da je:

Vprašanje, ki je pred vsemi državami, (je), kako zadovoljiti vse več zahtev razvite družbe po izobraževanju, socialno zdravstvenem varstvu, obvladovanju pomembnih sektorjev, za Slovenijo še, kako doseči in prehiteti razvojni zaostanek. Cilj Strategije razvoja Slovenije je, prvič, opredeliti vizijo prihodnosti Slovenije s širokim družbenim konsenzom ter, drugič, oblikovati usmeritve in ukrepe za realizacijo te vizije v jasnem in relativno kratkem strateškem dokument (Informacija o pripravi strategije razvoja Slovenije za obdobje 2013–2020, 2011).

Cilj je bil tako jasno zastavljen ter opredeljen, prav tako pa se je zavedalo pomembnosti družbenega konsenza ter dejanskega uresničevanja zadanih ciljev. Dejstvo je, da se sedanja politična garnitura v Sloveniji ni niti pripravljena niti sposobna odreči svojim lastnim interesom za prihodnjo dobrobit celotne družbe, ne glede na načelno naklonjenost strategiji. Predvsem je največji razkorak med različnimi načrti ter optimističnimi vizijami, ki pa so že naslednji trenutek odrinjene na stran kot utopije ter nerealne želje. Problem leži v dejstvu, da je proces odrekovanja v dobrobit prihodnosti nekako odtujen od zavesti družbe, saj si vsak zgolj želi poskrbeti zase sedaj, brez razmišljanja, da bo družbo in okolje zapustil prihodnjim

generacijam. Bistveni cilji so dejansko dosegljivi, potrebno je zgolj resno pristopiti k stvari ter se držati začrtanih smernic. V kolikor se bo začelo presegati tradicionalne okvire razmišljanja ter zavračati podcenljiv in ciničen odnos do potencialnih globokih sprememb v našem načinu življenja, lahko pričakujemo uresničitev načel trajnostnega razvoja. Če pa bo naš odnos, ki ga imamo danes, ostal nespremenjen, lahko pričakujemo slabšo prihodnost. Ukinjanje struktur, ki se primarno ukvarjajo s takšnimi vprašanji, zagotovo ni spodbuden začetek.

6.4 Sodelovanje družbenih sfer

Koncept trajnostnega razvoja naj bi imel v končni fazi pozitivne učinke na vse sfere družbe. Vendar pa za njegovo uspešno aplikacijo prav tako potrebuje konsenz in sodelovanje kar največjega možnega števila članov družbe. Izrednega pomena je torej, da načrtovanje in uresničevanje idej poteka v dialogu med politično, ekonomsko, okoljsko ter civilno sfero. »Rezultat takega pristopa bodo kakovostni in v celostno blaginjo uresničljivi programi, pripravljeni in izvedeni na podlagi skupnih vrednot, širokega znanja, razumevanja in pripadnosti družbenih skupin, z močnimi navezavami na lokalne skupnosti in njihove pobude« (Škrl-Marga 2007, 25). Monopol politike nad uresničevanjem programov ne sme biti samoumeven, saj je lahko prehitro podvržen lastnim interesom političnih opcij ali posameznikov.

V primeru Slovenije lahko vidimo izjemno nizko zainteresiranost politike po sodelovanju z javnostmi. Takšno odiranje pa vodi v nezaupanje s strani le-teh. Konstruktiven dialog med deli družbe deluje kohezivno, močna poenotenost družbe okoli prioritet pa vodi do učinkovitega reševanja problemov. V kolikor imajo vsi zainteresirani soglasje okoli vrednot in ciljev, je učinkovito delovanje v veliki meri omogočeno. Na žalost pa smo lahko v Sloveniji že večkrat videli, da želi imeti politična sfera vpliv nad vsemi ostalimi (referendum o umetnem oplojevanju samskih žensk, ukinitve kulturnega ministrstva, odnos do medijev). Aroganca s strani politikov je eden temeljnih problemov, ki ne samo onemogoča konstruktivno sodelovanje, temveč tudi jemlje kredibilnost sebi ter povzroča med ljudmi apatičnost do politike same. Znova se nahajamo pred problemom reza s sedanjimi načini razmišljanja. V tem primeru pa je težavnost še toliko večja, saj politično udejstvovanje na

ustaljen način pogosto prinese posamezniku velike materialne koristi, kar še bolj otežuje spreminjanje navad. Potrebna je celovita revizija delovanja politike, refleksija ter posledično spremembe v njenem delovanju. Kdaj pa bo situacija tako ekstremna, da bodo politiki v to dejansko pripravljeni stopiti, pa je najtežje vprašanje. Obstajajo odprti tudi nekateri drugi, alternativni, načini zbujanja pozornosti politike, denimo civilna nepokornost. Vprašanje pa je, v koliki meri smo Slovenci sposobni postati aktivni pri reševanju problemov, ter se polastiti nekonvencionalnih načinov izražanja nezadovoljstva nad situacijo. Apatičnost v takšnih situacijah je še vedno tista, ki najbolj zavira resno grožnjo politični sferi s strani ostale družbe.

Zaključek

Vstop v novo tisočletje tako ni prinesel tistega, kar bi človeštvo najbolj potrebovalo, in sicer reza s preteklostjo. Ne glede na potencialne znanstvene, etične, gospodarske rešitve, ki bi lahko omogočile človeštvu da se znebi marsikatere od svojih težav, se še vedno oklepamo vzorcev mišljenja in delovanja, ki so nas pripeljale v trenutni položaj. Miselni preskok vsekakor ni enostavna zadeva, ki bi se lahko zgodila iz danes na jutri, vendar pa je pomanjkanje volje in odločenosti za začetek sprememb tisto, nad čemur moramo biti najbolj zaskrbljeni. Brez odrekanja in po liniji najmanjšega odpora se namreč ne da spremeniti skoraj ničesar, podaljšuje se zgolj status quo.

V kolikor želimo preseči trenutno situacijo in si ustvariti pozitivno prihodnost je najbolj kritičnega pomena revizija trenutnega stanja in dejavnikov, ki so nas pripeljali v današnjo situacijo. V primeru da si bomo zatiskali oči, da je kriza zgolj gospodarska, da je sistem, v katerem živimo sposoben na spopadanje z izzivi prihodnosti, da ne obstaja kriza vrednot, da naš odnos do okolja ni napačen, bomo bili prisiljeni stopati na mestu in se soočati s različnimi krizami, dokler ne bo nekoč dokončno prepozno za kakršnokoli nadaljnje reševanje.

Koncept trajnostnega razvoja ponuja izhod iz trenutne situacije. Sodelovanje vseh sfer družbe za zdrav planet ter kakovostno življenje posameznika se mogoče sliši kot utopično, toda v kolikor smo pripravljeni začeti razmišljati drugače, je dejansko uresničljiv. Diskurz okoli tega koncepta je pogosto zameglen v javnosti, saj mnogokrat kaže na nesposobnost in arogantnost tistih, ki bi morali sprejemati takšne načrte, vendar jih zaradi svojih lastnih interesov marsikdaj ne. Prav izrivanje iz javne debate in uporabljanje koncepta zgolj za lastne interese je največja težava pri izvajanju idej trajnostnega razvoja. Le-ta potrebuje največjo možno kooperativnost med vsemi družbenimi sferami, kar pa je praktično nemogoče, če ena ali več izmed teh preprečujejo uravnotežen in nepristranski diskurz. Branjenje svojih interesov postavlja nad vse ostalo, kar zagotovo ne more imeti pozitivnih posledic za ostale sfere. Ne glede na vse načrte in strategije, ki so pripravljene za dolgoročno reševanje problemov, je njihovo uresničevanje nemogoče brez sodelovanja vseh sfer družbe. Ne gre niti za utopijo o

boljši prihodnosti, temveč utopistiko, ki je »resna ocena zgodovinskih možnosti, vaja v presoji o substantivni racionalnosti alternativnih možnih zgodovinskih sistemov. ... To ni obraz popolne (in neogibne) prihodnosti, temveč obraz alternativne prihodnosti, za katero verjamemo, da bo boljša, in ki je zgodovinsko mogoča (Wallerstein 1999, 7-8). Gre za našo izbiro, kakšno prihodnost želimo, ki pa je tudi realno mogoča.

Stanje v Sloveniji je še za odtenek slabše. Glavni strukturi, ki sta se ukvarjali s problematiko razvoja ter koordiniranjem in izvajanjem projektov sta bili pred nedavnim razpuščeni, njihove naloge pa bodo prevzela druga ministrstva. Vprašanje je, kako učinkovito bo sedaj uresničevanje strategije razvoja, saj se ministrstvi, v kateri sta bili vključeni strukturi, primarno ne ukvarjata z vprašanjem razvoja. Po najbolj črnem scenariju se lahko ta problematika izgubi v birokraciji, ki jo prinaša tako obsežna struktura. Vzrok za to odločitev naj bi bilo racionaliziranje stroškov. Vendar pa je to slab razlog, glede ne dejstvo, da bi se lahko učinkovito racionaliziralo pri drugih, za vladajoče politike bolj neprijetnih stvareh. Tako izgube ukinjanje ministrstev zgolj kot navidezno zategovanje pasu, medtem ko stvari ostanejo praktično nespremenjene kar se tiče potratnosti finančnih sredstev nekaterih.

Učinkovito reševanje krize ter uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja ostaja tako v primežu izkoriščanja s strani vladajočih, ter odtujenosti od širše družbe zaradi omejevanja diskurza. Brez sodelovanja celotne družbe je tako ogromen projekt, ki se dotika vsakega posameznika, praktično ne mogoče uresničiti. Sodelovanje širšega spektra družbe je prav tako nemogoče pridobiti, v kolikor zainteresirana stran, ki poseduje večjo družbeno moč, omejuje dotok informacij ter usmerja diskurz zgolj v smer, od katere ima sama korist. Tako pademo v začaran krog.

Le-tega pa je potrebno presekati. Potrebno se je začeti zavedati, da ne živimo v času zgolj gospodarske krize, ki naj bi bila naravna posledica delovanja trga. Moramo se začeti zavedati, da so nas prakse iz preteklosti pripeljale v to situacijo, da mogoče naše razmišljanje o svetu in našem položaju v njem ni ustrezno. Predvsem pa se je potrebno zavedati, da miselni preskok in prekinjanje vezi s trenutnim načinom življenja ni tako travmatično, kakor si predstavljamo. V kolikor bomo kot celotna družba začeli drugače gledati na svet okoli sebe ter uporabljati drugačne rešitve kot v preteklosti, bomo lahko vstopili v boljšo prihodnost. V nasprotnem

primeru pa bomo prisiljeni počasi stagnirati na mestu, ter čakati, da nas lastna nepripravljenost na spremembe pripelje do ekstremnih situacij. Odlašanje ter sprenevedanje lahko v tem primeru prineseta izrazito negativne posledice. V kolikor smo pripravljeni na spremembe, ima zgodba človeštva še kar nekaj poglavij. V nasprotnem primeru pa se zgodba lahko kar hitro zaključi. Na nas samih je, da izberemo končno verzijo.

Literatura:

1. *Bicike(lj)*. Dostopno prek: <http://www.bicikelj.si> (14. februar 2012).
2. Beck, Ulrich. 2003. *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Ljubljana: Založba Krtina.
3. Davčna uprava Republike Slovenije, Ministrstvo za finance republike Slovenije. 2012. *Lestvica za odmero dohodnine in olajšave za leto 2012*. Dostopno prek: http://www.durs.gov.si/si/davki_predpisi_in_pojasnila/dohodnina_pojasnila/stopnje_dohodnine_za_leto_2012/lestvica_za_odmero_dohodnine_in_olajsave_za_leto_2012/ (6. februar 2012).
4. *Civitas Ljubljana*. Dostopno prek: www.civitasljubljan.si (12. junij 2012).
5. *Ekologi brez meja*. Dostopno prek: <http://ebm.si/> (11. junij 2012).
6. Evropska komisija. 2010. *Strategija Evropa 2020*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:SL:PDF> (3. januar 2012).
7. --- 2011. *Letni pregled rasti 2011*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/sl_final.pdf (3. januar 2012).
8. Foucault, Michel. 2004. *Nadzorovanje in kaznovanje. Nastanek zapora*. Ljubljana: Založba Krtina.
9. Gregorčič, Marta, Matjaž Hanžek, Lučka Kajfež – Bogataj, Lev Kreft, Ana Murn, Dušan Plut, Tine Stanovnik, Jožef Skolč in Jože Trontelj. 2011. *Kam po krizi?* Ljubljana: Kabinet predsednika Vlade RS in Inštitut za civilizacijo in kulturo.
10. Hamilton, Clive. 2003. *Fetiš rasti*. Ljubljana: Založba Krtina.
11. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 2001. *Sociologija, teme in pogledi*. Ljubljana: DZS, d.d.
12. Javni holding Ljubljana, LPP. 2012. *O podjetju*. Dostopno prek: <http://www.jhl.si/lpp/o-podjetju> (14. februar 2012).
13. Javni holding Ljubljana, Snaga. 2012. *Ločeno zbiranje odpadkov*. Dostopno prek: <http://www.jhl.si/snaga/locevanje> (9. februar 2012).
14. Kos, Drago. 2004. Tri ravni trajnostnega razvoja. *Teorija in praksa* 41 (1-2): 332-339.
15. Martinič, Vito. 2004. Sistem ločenega zbiranja odpadkov. V *Trajnostni razvoj – od strategije do prakse*, ur. Jože Volfand, 46-51. Celje: fit media d.o.o.

16. Ministrstvo za promet Republike Slovenije. 2012. *Z otvoritvijo odseka Peračica-Podtabor končan osnovni avtocestni križ*. Dostopno prek: http://www.mzp.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article//6956/ (13. februar 2012).
17. Scott, John in Gordon Marshall. 2005. *Oxford dictionary of Sociology, tretja izdaja*. New York: Oxford University Press Inc.
18. Služba Vlade republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2012. *Obvestilo uporabnikov spletnega mesta*. Dostopno prek: http://www.svlr.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/558/2866/ (16. februar 2012).
19. Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve .2011. *Informacija o pripravi Strategije razvoja Slovenije za obdobje 2013 – 2020*. Dostopno prek: http://svrez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/Strategija_razvoja_Slovenije/SRS_dispozicija__17feb2011.doc (3. januar 2012).
20. --- 2012. *Obvestilo ob uveljavitvi novega Zakona o Vladi RS*. Dostopno prek: http://www.svrez.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/article/391/3054/a9a1130cd0/ (16. februar 2012).
21. Škrl-Marega, Milena. 2007. Načrtovanje z ljudmi in ne za ljudi! V *Veliki razvojni projekti in skladni regionalni razvoj*, ur. Janez Nared, 21-26. Metlika: ZRC
22. Smith, Philip. 2008. *Punishment and culture*. Chicago: University of Chicago Press.
23. Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *Cestni blagovni transport, Slovenija, 2011 – končni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=4660 (12. junij 2012).
24. Tome, Nina. 2010. *Meje rasti, študija Rimskega kluba – 40 let kasneje. V Plan B za Slovenijo 2.0*. Ur. Nina Tome. Dostopno prek: <http://www.planbzasslovenijo.si/upload/dokumenti/2010/zbornik-plan-b-2.0.pdf> (8. junij 2012).
25. Toš, Niko, ur. 1992. *Ekološke sondaže*. Ljubljana: FDV.
26. Ule Mirjana, 2005. *Socialna psihologija*. Ljubljana: FDV.
27. Uršič, Matjaž. 2010. »Destruktivna tekmovalnost« med slovenskimi mesti in podeželjem. *Teorija in praksa* 47 (2-3): 476–494.
28. Vlada Republike Slovenije. 2012. *Zakon za uravnoteženje javnih financ*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2012/varcevalni_ukrepi/ZUJF_precisceno.pdf (8. junij 2012).

29. Wallerstein, Immanuel. 1999. *Utopistike. Dediščina sociologije*. Ljubljana: Založba /*cf.
30. --- 2004. *S Zaton ameriške moči*. Ljubljana: Založba /*cf.
31. --- 2006. *Uvod v analizo svetvnihi-sistemov*. Ljubljana: Založba /*cf.
32. Združeni narodi. 1987. *Naša skupna prihodnost (Our Common Future)*. Dostopno prek <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm> (6. junij 2012).